

NOMINERADE TILL
LILLA AUGUSTPRISET

2023

VI STÖDJER
AUGUSTPRISET

Som ett svenskt företag verksamt bara i Sverige vill vi vara med och stötta en positiv utveckling för svensk litteratur. Vi vill bidra till att lyfta det skrivna ordet för alla åldrar, då vi är övertygade om att litteratur öppnar ögonen för andra världar än den egna. Elite Hotels är därför en stolt sponsor av Lilla Augustpriset och Augustpriset.

· *Elite Hotels* ·



SVENSKA FÖRLÄGGAREFÖRENINGEN

STOCKHOLM 2023

© RESPEKTIVE FÖRFATTARE

OMSLAG & GRAFISK FORM: LUKAS MÖLLERSTEN

TYPOGRAFI: INDIGO

TRYCKT HOS LINDEROTH'S TRYCKERI, VINGÅKER 2023

ISBN: 978-91-988344-0-6

INNEHÅLL

- 7 JURY
- 8 FÖRORD
- 11 ALVA ANDERSSON
Liten låda
- 17 MAJA GRÖNROOS
När världen går under
- 25 FELIX KRAUSZ SJÖGREN
Flammor i skumraskets land
- 37 EMILIA PIOTROWSKA
Och allting dör
- 49 IREN RAHMAN
Älskade stålar
- 61 ALMA SALGADO KJELLGREN
Busshållplats

JURY

JENNY TUNEDAL

Förläggare på Norstedts och poet

JENNY BJARNAR

Biträdande förlagschef och förläggare på Ordfront

ÖYVINN BJÖRKAS

Svensklärare Rudbeckianska gymnasiet i Västerås

MARIA FRENSBORG

Författare

ERIK LINDMAN MATA

Poet och översättare

FÖRORD

DET ÄR SPECIELLT att läsa texter utan att veta någonting om vem som har skrivit, mer än att att hen inte är yngre än 16 år eller äldre än 20. Och det är speciellt att sitta i en jury, där uppgiften handlar om att ställa texter mot varandra och komma fram till vilka som är bäst. (Bäst? Ja, bäst, bara. Hur svårt kan det vara?)

Vi som utgjorde årets jury kom fram till att de här sex texterna är BÄST. På olika saker, av olika skäl. De imponerade, berörde, fick oss att undra och tänka. Deras gemensamma nämnare, själva bäst-heten, är något som jag vill kalla stil. Ett drag i texten som utgår från skrivandets början, ett spår av någonting helt säreget, som ofta syns bäst i enskildheterna. En radbrytning, en bild, en oförlömlig mening, en särskild grammatisk vändning.

Jag tror att det viktigaste skrivandet sker utan

tanke på en läsare. Eller med tanke på en drömd läsare, någon död, ofödd eller av annan anledning onåbar. Skrivandet uppstår ur drömmen om hen. Och ur läsande, lyssnande, pratande och tiggande: vardagliga erfarenheter av språket som den plats där någonting kan framträda eller suddas ut. Skrivandet kan handla om en längtan efter att inte bli avbruten. Om ett försök att förstå världens mörker, eller sitt eget. Eller att göra någonting med sin ensamhet. Exempelvis få något att hända, få något att finnas, som alldeles nyss inte fanns. Det är och förblir ett mirakel.

Utan läsare finns inte litteraturen, och den bästa litteraturen skrivs nästan alltid av omätliga läsare. Men den har ändå ofta kvar ett drag av den där ensliga impulsen: att skriva som om ingen ser en, göra precis som man vill. De sex texterna bär spår av ett sådant egensinnigt skrivande. En syssla som det är svårt att vara lojal med, efter som den – till skillnad från mycket annat i våra liv – pågår utom tävlan. I en annan slags tid, ett annat slags rum.

Där börjar litteraturen. Här är den. Den har vunnit. Den är bäst. Och vi får läsa den.

Tack så mycket. Sluta aldrig.

JENNY TUNEDAL

ALVA ANDERSSON

—

Liten låda

allt jag gör blir fel och ingen tycker om mig
nu har allt mod försvunnit och jag vet inte vad jag
ska säga
jag har för få lampor i min lägenhet
och det sticker i mina fingertoppar
och min hals känns skrumpen
och det smakar som diskmedel i tinningen
och det kliar i näsan
jag skriver en helflippad roman om att ha tråkigt
jag överväger att äta frukost men kan inte
bestämna mig
jag är en vampyr jag suger och sväljer
jag smeker gathörn med min cape
jag gömmer mig i den
jag torkar snor i den
jag fäller upp kragen och står och hänger
mitt hår är platt och ser ut som en rättas
mina fingrar är rosa och har för mycket hud

jag hann aldrig känna min tumme mot din
känna tummen slå
jag är precis som laura palmer för en gång låg jag
med en tjugosexåring
jag tycker väldigt illa om mig själv
jag har aldrig gjort ett fel i mitt liv alla är bara så
elaka
jag attraherar elakheter
jag läste precis en flera meter lång bok
och tallar påminner mig om jättelånga dikter
jag är som en björnunge som växer vingar och
flyger iväg
upp i tallarna
jag har ett hål på magen
och jag sydde ihop det med alldeles för lösa stygn
och flera gånger om dagen torkar tröjan fast
jag såg till vildingarnas land och grät så mycket
jag älskar james gandolfini
jag saknar pappa
jag kommer äta upp dig
jag har aldrig gjort ett fel i mitt liv
en vink till något jag inte kan sätta ord på
jag satt på tunnelbanan med en servett
och fångade tårar precis som de bildades
jag skulle vilja skära längs mina revben med en
äppelkniv
och sen trä fingrarna mellan dem

som om vi höll hand
jag sticker tallbarr under naglarna
jag sväljer cementmix, okokt pasta
och minns smala fingrar på axeln
en tisdagseftermiddag mitt i juli
när en hund försökte bita mig men jag märkte inte
för jag tittar alltid bort
jag blev sexuellt trakasserad men märkte inte
för jag är så dum
jag är precis som laura palmer
i berlin finns ett badhus
och i badhuset i berlin finns en pool
och i poolen i badhuset i berlin spelar de new order
jag tänker bara på att äta
jag hänger bara med losers
jag smeker gathörn
och jag läser igenom allt jag skrivit och lägger till
det smartaste här
jag pluggar litteraturvetenskap fast för barn
och undrar hur lång din bok är, den du skriver på
jag har aldrig gjort ett fel i mitt liv alla är bara så
elaka mot mig
jag gick på konsert och hörde ingenting
min bästvän är min mamma men jag flyttade så
nu är jag liksom två back
ska vi vara varandras mammor

jag vill ha någon som torkar nagellacket från mina
tår

så jag inte pajar det på fingrarna

jag korsar fingrarna

du är min bästis nu

du är min mamma nu

jag är skojig

det är som att lägga tarmarna på spikmatta

jag känner mig gladare än jag gjorde igår

JURYNS MOTIVERING: En underbart gäckande text som gör våghalsiga språng – mellan Laura Palmer och badhus i Berlin, mellan okokt pasta och sexuella trakasserier. Med språklig och stilistisk kontroll varvas bilder, minnen, utrop och spefullheter i en lika kraftfull som nonchalant dikt.

MAJA GRÖNROOS

—

När världen går under

EN GAMMAL SKOLKAMRAT svälte till döds i förrgår.

Vi var åtta år gamla när vi först träffades, hon hade en gul klänning och matchande gula sandaler på sig, jag sa att hon såg ut som en citron, hon blev ledsen och sprang i väg och gömde sig i sandlådan där de små barnen satt och lekte.

Några timmar senare satt vi bredvid varandra på lunchen. Hennes ögonvitor var fortfarande rosa och skuggiga efter att ha gråtit, och varje gång jag råkade flytta mig ens en centimeter för nära henne drog hon ihop sig som en igelkott och la genast bort maten hon åt på.

Jag gav henne min mandarin som förlåt, den som mamma bara packade med i min lunchlåda på

fredagar. Flickan förlät mig snabbt nog för att vi skulle kunna spela kulor med varandra under nästa rast. Vi vann en gång var.

Hon heter Maryam. Heter? Hette. Hon hette Maryam.

Vi förblev vänner de kommande åren, hon var min första kyss och jag var hennes. Hennes hår var det första håret jag borstade mina fingrar igenom, det var lent och varmt, det var sommar och vinden var sval. Hennes vänstra bröst var det första bröstet jag la min hand mot, jag kunde känna hennes hjärta bulta under linnetyget och linnehuden, hon log, hon hade skrattgropar.

När vi båda var sexton år flyttade hon och hennes familj till grannbyn, hennes far hade fått jobb där och skolorna sades vara bättre. Hon grät och jag höll om henne, hon luktade saltvatten och vanilj, hennes armar var fastknutna runt min hals, hon höll nästan på att kväva ihjäl mig. Mina armar var bundna runt hennes midja så envist att jag säkert inte skulle märkt det om hon gått av på mitten.

Vi ville kanske mörda varandra då och där, dö i den andras famn. Det hela hade varit så mycket

enklare om det blivit så. Men så blivit det ej.

Jag såg hennes rödgråtna ansikte bakom värmefärgat bilglas när den lilla, blåa fiaten puttrade i väg på landsvägen. När motorn starta i gång kastades en rad sandmoln upp ifrån marken och in i mina ögon. Jag märkte det knappast, fortsatte stirra utåt efter henne. Hennes hand vinkade hejdå hela vägen bort.

Jag rökte min första cigarett den kvällen, på ve-randan med pappa. Han läste kvällstidningen i sin gungstol, en tumme på tinningen, glasögon vinglande på näsan. Jag hade suttit där i timmar och stirrat ut efter där bilen åkt i väg, mot vägkröken där hon försvunnit. Jag grät inte, jag hade inte energi eller lust nog till att göra det. Jag bara fortsatte stirra.

Pappa märkte mitt nerdämpade tillstånd och la ner tidningen på trägolvet, gick över till mig och höll mitt huvud mellan sina handflator. Jag hörde syrsorna tissla och tassla borta vid sjön och mamma smånyнна medans hon diskade efter middagen som jag fått lov att skippa för första gången i mitt liv.

Pappa drog ut paketet ur bakfickan, det var smått fuktigt och locket var nästan avrivet. Det fanns bara fyra kvar, jag fick en, han fick en. Han

drog fram tändaren som från ingenstans, och fick låga med en knäpp.

Jag hade redan satt cigaretten på läppen och hukade mig nu fram för att få den tänd. Jag hade sett det så många gånger förut, pappa och farbröder och främlingar, man tar ett bloss, man andas ut. Jag tog ett bloss, men jag andades inte ut. Jag satte röken i halsen och började hosta något förfärligt, jag kunde känna tobakssmaken i hela kroppen som en ond ande. Pappa bankade mig på ryggen medans jag dog, jag kände hans flinande vibrera i hans ölmage, genom hans hand, och hela vägen till min rygg. Jag lät en svordom smyga ut, och pappa bankade på mig en sista gång, på huvudet i stället för på ryggen.

Jag tog ett till bloss. Jag lyckades förbättra min teknik, jag andades ut. Det smakade ruttet och beskt, men när röken flöt ut genom min mun och mina näsborrar kunde jag ändå känna ett viss lugn jag sett förut i ansiktsuttrycken hos min pappa och mina farbröder och mina främlingar. Jag förstod. Jag tog ett till bloss, och lyckades förstå ännu lite till.

Hon skulle fyllt tjugoett om några månader.

Det har gått nästan fem år sedan jag såg henne sist, det känns som det har gått fem minuter. Jag kommer ihåg varenda liten buckla och knöl på hennes händer och fötter, varje födelsemärke på hennes kinder, varje hårlock, varje rynka, varje leende.

Det känns som jag fortfarande sitter där på verandan med pappa, en tyst kväll då tiden står still. Det känns som om cigarettroken aldrig riktigt försvann ur mina lungor, som om den stannade kvar, som om pappas skratt fortfarande vibrerar i min nacke.

Pappa dog för en vecka sen, jag kanske dör om två. Eller tre, eller fyra, eller noll, jag kanske dör imorron. Eller så kanske jag aldrig dör, kanske blir jag en Gud och lever för alltid, för alltid fallande genom mina minnen.

Maryam dog i förrgår, jag fick ett brev om det, jag visste direkt att någonting hade hänt, jag visste det så fort jag höll pappret i mina fingrar. Vi förblev brevvänner, förstår ni, efter hon flyttat, och skrev flitigt till varandra, åtminstone i början. Hon berättade om hennes bror som skaffat jobb, och sen fru, och sen barn, om hennes eget jobb som sömmerska. Det var trevligt, tyckte hon, för hennes arbetsbyggnad hade väldigt fin vy över havet.

Ibland kollar jag ut, skrev hon en söndag efter vi

båda hade fyllt arton, *och det känns som om jag flyger. Det är helt otroligt. Det är som om jag vore en fiskmå, man kan se horisonten nästan hela vägen runt!*

Jag berättade om pappa som blev sjukare och sjukare, om mamma som arbetade för hårt och gav för mycket av sig själv för vår skull. Om min praktik på en ohygienisk restaurang, på ett snickeri, om mitt jobb som fiskare. Om hur fisken tog slut, hur havsminorna gjorde det omöjligt att segla ut, hur min kollega och kamrat, Yaqub, exploderade som ett fyrverkeri uppe i luften, hur min trumhinna brast sönder.

Jag saknar dig, skrev jag till henne så nyss som i höstas, snart har jag sparat ihop nog för att kunna komma och hälsa på. Jag tänker på dig hela tiden. Jag hoppas du tänker på mig med. Jag hoppas du tänker på mig när du flyger över havet som en fiskmå. Jag hoppas du log när du läste det där.

Men på senaste tiden hade orden blivit färre och färre, breven lika så. Det började i vintras. För någon månad sen slutade de helt komma och gå. Men det var ingen större överraskning, vi båda förstod ju varför. Det fanns viktigare saker nu än att skriva brev. Vi behövde fokusera mindre på det faktum att vi var människor, och mer på det faktum att vi var djur.

Det här brevet, det var inte som hennes brev. Det var inte vikt på samma sätt, det luktade bensin och mögel och matfett. Handstilen var hård och noggrann, det var skrivet i röd kulspets, inte i blyerts.

Allt i världen var fel, detta brev var det slutgiltiga och sammanfattande beviset.

Hon dog i sin sömn, stod det, men då hon varken ätit eller druckit de förekommande 48 timmarna förutsätter vi att dödsorsaken troligen var undernäring.

Mycket mer än så stod det inte, och efter den meningen klarade jag i alla fall inte av att läsa något mer av det som stod skrivet. Resten av brevet förstördes av tårarna, som av syra brändes pappret och bläcket bort, tår efter tår, mening efter mening.

Jag visste inte att jag hade någon vätska kvar i mig, det var något av en chock, faktiskt. Jag bet fast i min underläpp, det här var varken tiden eller platsen till att stå och böla. Torkade av tårarna med handleden, den gråa huden blev brun av det plötsliga fuktandet. Slickade saltet från skinnet. Det smakade gott.

Jag däckade i hörnet av skjulet, om det var av hungerbrist eller utmattning, det är jag inte säker på. Jag drömde att jag var sju år gammal, att jag var mätt och belåten, att jorden var en stor kula

vaniljglass. Jag la mig ner på rygg i den vita sörjan, det kändes svalt och jag släppte ut ett avslappnat andetag i min sömn. Jag sjönk ner i vaniljglassen, stirrade upp mot citronsolen och marängmolnen, och himlen som såg underligt vanlig ut. Jag grät inte. Jag log inte. Jag bara stirrade.

En gammal skolkamrat svälte till döds i förrgår. Hon hette Maryam. Hon skulle fyllt tjuogoett om några månader.

JURYNS MOTIVERING: Redan i första meningen förstår läsaren allvaret. I korta stillsamma scener och enkla vackra bilder skildras sedan vänskapen mellan två unga människor som skiljs åt. Det är hjärtskärande läsning om uppväxt och avsked, vuxenblivande och förlust.

FELIX
KRAUSZ SJÖGREN

—

Flammor i
skumraskets land

UNGEFÄR EN GÅNG i veckan brinner Davids hud. Inte på hela kroppen, utan på mycket begränsade områden – till exempel hans händer, kanske höger ringfinger eller en bit av underarmen. Han vet inte varför, men den gör det. Det är förmodligen psykosomatiskt, som de flesta andra av Davids åkommor, men *känslan* är otvivelaktigt riktig. Som en solbränna som har penetrerat flera lager hud, slingrat sig in i köttet och strålar utåt. När han var barn bar han runt på en paralyserande rädsla för döden. Han vågade knappt sova, rädd som han var för att han aldrig skulle vakna. Alla kvinnor i släkten böjde sig över honom och påminde honom om att kroppen långsamt förtvinar, att det är vårt

folks öde att gå med krökta ryggar (men sjudande hjärnor) och att vi därför måste njuta av livet vi har nu. Dessutom finns det inget liv efter detta. Hans mormor brukar säga »Akta er för solen flickor, ni blir rynkiga!« eller »Här, håll det här lamm-benet.« eller »Man ska vara uppmärksam på cancerogena ämnen i livsmedelsprodukter.« och »Du äter väl tillräckligt?«. Hans mamma påminner honom då och då att äta tillräckligt med protein eller föreslår att han ska ta kosttillskott. (Han hör sin grandtant insistera till modern över telefon att vitaminer och omega-3-tabletter kommer förbättra hans annars så sjukliga tillstånd.) De älskar att leva så mycket att de glömt hur man gör. De älskar att leva så mycket att han aldrig fått lära sig.

Det kommer kanske inte som en överraskning att han var ett barn med mängder av vanföreställningar: han var ofta ute med sina föräldrar sent om kvällarna, då de gick från middagar eller fester eller anlände sent till ett resmål (det var när kärleken fortfarande levde). Om han under bara en sekund vände bort sin blick för att sedan vända den tillbaka, kunde han övertyga sig om att hans föräldrar inte alls var hans föräldrar, att de hade mördats och att personerna han såg bara var mördarna

som hade antagit föräldrarnas identitet, iklätt sig deras hud. Allt för att komma honom närmare, för att till slut kunna ta även hans liv. Han föreställde sig också att tingen hade liv och att han därför dödade eller skadade dem så fort han använde dem – eller utnyttjade, som han tänkte på det som. Han begick ett mord var gång han stängde av tv:n eller åt en morot (han brukade äta dem genom att, i stället för att ta tuggor, skrapa tänderna mot moroten, vilket lämnade små rännor, en blodfylld Nilen). Han var övertygad om att tingen dömde honom. Att de ansåg att de användes – utnyttjades – på helt fel sätt och att de därför talade om honom sinsemellan, om vilken idiot han är, på ett språk han inte förstod, inte kunde höra. Fru Brödros sa »Titta, brödskivan han har skurit är för tjock och får inte plats; vilken imbecill!« (Hans mamma kunde inte heller skära brödskivor, trots att de köpte dyrt bröd på bageri – men kärleken till fett hade han fått av sin far.) Varpå Fröken Kylskåp skrattade och påpekade att han ju inte heller kunde hyvla ost utan att en backe uppstod. Han föreställde sig att Herr Ost både skrek av förblindande smärta och skrattade åt hans inkompetens. (Ja, osten var i hans huvud manlig – stark, åtråvärd, illaluktande.) Men det är ju också smärtan som är

njutningen. Han älskar att ligga på soffan i deras lilla, kvava vardagsrum medan solen skiner utanför fönstret och vältra sig i tanken på hur fruktansvärt ensam han är. Han är hänsynslöst egoistisk i sin självömkan. Men de hänsynslösa är kanske de lyckligaste? De vet precis vad de vill ha och är villiga att lida för att få det.

Denna dag är en sådan dag. En dag då huden brinner. Men han har i alla fall slutat vara rädd för döden. Han tänker numera i stället uteslutande på sjukdom. Han älskar tanken på (den imaginära) sjukdomen. Han hade gärna velat bli allvarligt, kroniskt sjuk. En svår cancer, till exempel. Han vill planera sin begravning in i minsta detalj, medan familj och vänner tittar på runt hans dödsbädd. På kvällarna, innan han somnar, sätter han på Purcells *Music for a While* och tänker på sin död. Han tänker på sin obetydlighet och musikens gigantiskhet. Att människan lyckats tämja denna kosmiska kraft som rör sig genom universum – genom fågelsången, porlandet av vatten, rymden eller atombomben (explosion i F-dur) – och lyckats skapa något så vackert, så våldsamt är hennes absolut största bedrift. Strauss' *Also sprach Zarathustra* fick honom alltid att skita på sig som barn. Mest

av allt vill han ha AIDS. Han vill bli en del av något större, en längre historia, en närhet. Han har aldrig känt sammanknytningen besvarad kärlek innebär, så kanske, tänker han, kan denna närhet uppstå i sjukdomen. Dessutom vill han rättfärdiga de starka känslorna han känner inför den. Han gråter varje gång han tänker på AIDS. Han gråter för de som inte finns, men mest för sig själv. Han gråter för de människor han aldrig kommer träffa och som därför aldrig kommer kunna berika hans liv, musiken han aldrig kommer höra, litteraturen han aldrig kommer läsa. Han önskar att mängder av saker hade fått fortsätta längre än de gjorde. Att Proust hade fått leva för att se andra världskriget och att han hade fått leva tillräckligt länge för att få älska öppet. Att han, och David vet att detta naturligtvis är omöjligt, hade fått uppleva AIDS-epidemien. Vad David inte skulle ge för att läsa Prousts hypokondriska, (själv)böghatande prosa. Han är däremot nöjd att Foucault, som dog precis när han skulle, precis som han skulle, är död. Han kan inte påstå att han är nöjd med att Hervé Guibert är död, men det är å andra sidan helt omöjligt att föreställa sig honom som något annat än död – död just där, just då, på just det sättet. Självmord har naturligtvis aldrig tilltalat David, liksom det

aldrig skulle tilltala Proust, trots dennes mycket stora kapacitet till vilda utsvävningar i emotionens värld. Det sägs att när hans mor gick bort låste han in sig på sitt rum och grät högljutt i en månad. Just den typen av sorg, den typen av sjukdom, tilltalar David djupt.

Det är egentligen svinaktigt att en sådan detalj anses anmärkningsvärd, tycker David. Alla vill väl sörja en förälder, en älskad? Tydligt får man inte det. David önskar han vore en nordkorean och den högste ledaren död, så att han fick kasta sig på marken, gråta och skrika ut den smärta han känner genomborra *la chair fraîche*. I Väst får vi bara skrika på konsert – Harry Styles är vår Kim Jong-un. Men David kan inte tänka sig att stå upp och lyssna på musik. Efter inte mer än 45 minuter skulle ben och knän bli stela och fötterna krampa. Han är inte stark. Men han kan stå i spegeln och spänna sina armmuskler och få de att se stora ut, som om han gör armhävningar dagligen. Men de ser bara så stora ut för att han är smal och för att huden fortfarande är hårt spänd över muskel och ben.

Han försöker att lindra smärtan genom att klia, men det hjälper inte. Då blossar huden upp i

röda flammor. Det är en vad man kallar »ovanligt torr« sommar i år (trots att det inte alls är ovanligt, utan högst normalt numera) och det råder totalförbud mot eldning. Utanför fönstret är gräsmattan gul och hade han lagt sig ner på den med sin flammande hud är han övertygad om att hela Uppland hade stått i lågor. Inte heller hjälper det att nypa. En smekning av en kall hand kan tillfälligt lindra smärtan. Men han tycker inte om att bli rörd. Erotiken tillhör inte sommaren, tvärt emot vad man påstår. Sommaren är ohyrans och förruttnelsens tid. Alltså är en kall dusch den bästa lösningen. Han får inte stå för länge, då blir han förkyld. (Det hjälper även mot baksmälla, när han vaknar yr och illamående av att ha druckit för mycket vin eller bubbel. (Han dricker helst inte öl. Den får magen att svälla vilket, förutom att det är oattraktivt, gör ont. Men ibland dricker han öl ändå, för att passa in, för att verka så ung som han är, yngre än vad han känner sig. Det är bubblen han älskar; ungdomen försvinner som en rök bland de pärlande bubblorna.)) Men att duscha kallt kan få den önskade effekten att man vaknar till för mycket, för snabbt. En morgon chockades han så svårt av det kalla vattnet att han spydde över det vita kaklet och sig själv. Han hade satt handen

framför munnen, i tron att han skulle nysa. Spyran kom ut med kraften och farten av en nys och sprutade mellan fingrarna och rann ner över bröstkor-gen. Efter detta kände han sig hel, mer mänsklig än någonsin. Han tittade på hur resterna från gårdagens middag snurrade runt i det löddriga vattnet på duschgolvet innan de försvann ner i golvbrunnen och avloppet. Han tänkte på romarna och akvedukterna och kände sig som en med Tiden. En Antinoos kanske, som säkerligen spydde över Hadrianus' nakna kropp någon gång, i en blandning av överväldigande och berusning. Eller kanske snarare en ung Ceasar, en paranoid typ, inställsam och karriäristisk. Var är Brutus?

Han kan inte längre ligga här, han får inte. Han borde gå ut, kanske skulle frisk luft hjälpa huden. Nej, det är för varmt ute. Han blir sjuk av värmen. (Trots sina ständiga, som han uppfattar det, »bekymmer« saknar han förtroende för yrkeskåren läkare, vars medlemmar han tycker är allt för arroganta.) Nej, värmen kväver honom; han kippar efter luft som de gjorde i synagogan när fjärilen flög in och landade på rabbinens hjärta för att söka skydd från oktoberregnet på Yom Kippur. Regn, det är allt han önskar sig. Hade det regnat hade han

rivit av sig sin tröja och gått ut i trädgården, släckt hudens skogsbrand och lagt sig ner på gräset för att betrakta hur maskarna penetrerar jordskorpan och hur sniglarna kommer ut från sina gömslen. Världen är som en snigel som, endast genom att göra krängningar inuti i sitt eget hus, rör sig framåt. Vi var alla där, från början. Big Bang och Sinai. Radion? Kanske radion. De har fortfarande en gammal radio som står på köksbordet. Davids mamma lyssnar varje morgon på den, medan hon läser tidningen. Den stod i hans mormors barndomshem. Davids mor vägrar byta av sentimental-estetiska skäl. David brukar föreställa sig att ur dess högtalare strömmar rösten av en 40-talsjournalist. Han berättar om hur Europa ödeläggs, ruineras och hur kontinentens jord bara blir mörkare och smutsigare. David föreställer sig sin mormors far sitta lutad över radion, uppmärksamt lyssnande efter nyheter från Paris och Budapest. Varje dag går han till brevlådan i hopp om ett brev.

Ibland drömmer David en mardröm. Det är kallt och han har inte några skor. I luften hänger en grå rök och hans kläder luktar urin. Han är trött och orkar knappt gå men måste. Han vet att han inte får stå still. Till slut lyckas inte hans ben bära ho-

nom. Han faller till sina knän. Då kommer plötsligt en naken man fram. Han är lång och bred som en ladugårdsdörr, muskulös och erigerad. Han är arisk. Han är dansk. Plötsligt skär mannen av Davids näsa och slår honom hårt över ansiktet. Då vaknar han, svettig.

Han vrider knappen och hör nyheterna. Orden flödar. NATO och Ukraina. Vad skulle han göra om det blev krig? Han kliar trots att han inte får.

Det ringer på dörren. David förväntar sig inte besök och tycker inte om när grannarna kommer förbi utan förvarning. Han tycker inte om grannarna överhuvudtaget. Allt de gör är att jobba inom yrken påhittade endast för att driva ekonomin framåt. Ekonomer, business management, marketing. Varje gång han ser reklam, vilket ju är ständigt om man bor i en storstad, vill han driva en borrhjula genom pannbenet för att lobotomera sig själv. När de inte jobbar talar de om fastighetsmarknaden. Att köpa och sälja, sälja och köpa. De har privat sjukförsäkring och människans uppfattning av feminism är att skaffa en RUT-avdragen nanny för att kunna ta sin fru på spa. Det finns dock en kvinna i grannskapet, som David tycker om. En dam som har bott

där längre än alla andra, Fru Hoffmann. Hennes trädgård är noggrant skött och alla rum i huset är belamrade med ting. Hon tycker om David för de kan tala på tyska med varandra. Fru Hoffmanns far var nazist. Det berättade hon för honom första gången han var hemma hos henne. David var där för att Fru Hoffmann hade frågat Davids mor om hon kände någon som kunde hjälpa till med att hänga om tavlor. Medan han hängde om ett nationalromantiskt motiv av en fors i norra Sverige berättade hon det. Hon sa: »När kriget var över gick min far och dränkte sig i den stora forsen som korsade min barndomsstad. Den gav el åt stora delar av nordöstra Tyskland. Hans kropp for genom turbinerna som en köttslamsa genom en kvarn. I slutändan var det bara *weisswurst* kvar, ty själ hade han ingen. Varje gång jag tittar på tavlan tänker jag på honom.« Hon skrattade ett stort, runt skratt. David kände en instinktiv tillit till henne och skrattade han med stående på pinnstolen. Det är inte Fru Hoffmann som står vid dörren när han öppnar. Det är två välkammade män. Båda i skjorta och slips men utan kavaj. De ler med stora, skinande tänder och talar till David om lycka. Om lyckan han ska finna genom skriften, Bibeln, och Jesus. David har alltid tyckt att Jesus var en vacker

figur, men vad vore livet värt att leva om Messias redan har varit här? David tar deras broschyr och stänger dörren. Han lägger sig ner och tänker på den yttersta dagen. Han somnar. När han vaknar är allt likadant.

JURYNS MOTIVERING: På bara några sidor framträder David i helfigur. Hans hud brinner. Med sin till synes suveräna sårbarhet förmår han både provocera och fascinera. Det här är en berättelse som på ett häpnadsväckande elegant sätt hanterar stora frågor om identitet, arv, historia och begär. När den tar slut vill man ha mer.

EMILIA
PIOTROWSKA

—

Och allting dör

I

I BEGYNNELSEN NAMNGAV vi vår by. Kanske föreställde vi oss att det skulle bli svårt att behöva göra det på två språk, men vi var sammanflätade som trädrötterna: bekanta, grannar, vänner. Visste vad alla ville innan vi ens satte oss ner för att diskutera saken. Det fanns tre e:n i byns namn, så vi varvade våra accenter på dem för att ingen skulle bli förvirrad. Deras akuta i mitten. Våra grava som riktmärken: den första i början, den andra i slutet. Jag var med när det hände, men jag var så liten att jag bara gömde mig under bordet med Jean – han var den ende i byn i min ålder, så vi var tvungna att vara vänner – utan att varken förstå vad de pratade om ovanför eller varför det skulle vara så viktigt.

Vi växte upp utan att tänka särskilt mycket på det. Satt bredvid varandra under ett askträd vid klostret där Jean skulle bli munk något år senare. Han hade precis skrivit byns namn över en melodi han nedtecknat när jag sneglade över hans axel.

– Du har stavat fel, sa jag.

Han tittade upp på mig. Ögonen hade samma färg som löven ovanför oss, spräckliga av små skuggor, lysande av solen.

– Har jag? Var då?

Jag pekade även om jag knappt kunde läsa mer än vad han lärt mig två somrar tidigare.

– Accenten. Du har bara skrivit ut en.

– Och?

I flera sekunder var vindens viskande mellan grenarna den enda rösten som hördes.

– Just det, svarade jag när det började kännas som om jag borde ha överröstat den redan. Jag glömde att ni gör det annorlunda.

Han skrattade knappt hörbart för sig själv innan han fortsatte skriva. Kanske finns någon av hans texter kvar i ett låst arkiv någonstans, för han måste ha hunnit med många av dem under sina tio år i klostret innan febern släpade honom med sig hela vägen till graven.

Själv byggde jag det ena huset efter det andra runt klostret som om de hade kunnat skydda honom från den. Såg byn växa som ett av mina barn. Varje gång jag blev klar med ett betraktade jag det från huvudgatan. Tänkte att allting här verkade kunna bestå för evigt: jag själv, stenarna, träden. Självklart blev det inte så.

När mitt hår gått från svart till grått – en välsignelse, egentligen – föll jag från ett tak. Jag antar att det var en lättnad att få vila, men ärligt talat minns jag inget av det. Hur som helst blev jag lagd i en grav bredvid Jean i en jord som efter hand fylldes med våra grannar, våra vänner, våra barn. Skeletten sammanflätade långt under det böljande gräset.

Först var det bara tystnad ovanför oss. Sedan, när vi var bortglömda sedan länge, kom rörelsen. En bit ovanför resterna av mitt vänstra nyckelben bildades en slingrande djurstig som blev en rak stig som blev en väg. Pilgrimerna hittade till den när de sakta snirklade sig mot klostret för att sedan fortsätta längre söderut. Steg som blandades tills man inte visste hur många de var längre. Små eller större grupper som pratade, diktade, sjöng för att glömma den gnagande hungern. De kom alltid med språk som spretade åt alla håll innan de bör-

jade låna ord som kläder av varandra, försöka förklara tills man knappt kunde höra att de en gång inte förstått varandra.

I takt med att århundradena gick kom pilgrimerna alltmer sällan. Under tiden måste något ha hänt som gjorde att människorna i byn slutade vara vänner, delade upp sig efter de två namnen som om de inte hade blivit bestämda vid samma bord. En flicka som säkert var släkt med någon av mina bekanta kastade sten efter en pojke som var ättling till min bror. Istället för att träffa honom gjorde den ett sår i marken, precis över huvudet på Jean.

Jordens yta var orolig, tänkte vi. Sedan blev den arg. Sedan rädd. En man halshöggs där pilgrimerna sjungit en gång. En kvinna hoppade från kyrktornet. Jeans ättlingar fick mina att ställa sig på knä på linjaler i skolan som om den där tysta överenskommelsen om att försöka förstå varandra aldrig existerat.

Sedan kom kriget plötsligt, från en sommarvecka till en annan. Det borde ha varit långt bort, för att det var det, åtminstone tills inkallelseordrarna letade sig in som blodsdroppar i byarna.

II

Han gick över stigen till kriget med en alldeles för tung ryggsäck, kände jag när han passerade mig. Jag hoppades att han skulle överleva. Det gjorde jag verkligen. Normalt sett har jag för mig att han visslade för sig själv medan han gick, men den här gången hörde jag bara andetagen medan han försvann norrut. Armén måste ha vibrerat genom många skelett, slitit sönder såväl levande som döda släkten. Jag vet inte om mitt var ett av dem. Hur som helst fortsatte han över kullarna som man diktat så vackert om någon gång. Soldaternas steg var inte versradernas lugnande puls, utan hårda slag under poesins olivträd som gick över i skogar av almar, askar, tysklönnar. När han lämnade sitt hem gjorde han det för att skära tungan av sina minnen.

Kanske trodde han ett tag att han lyckats, där han blivit reducerad till en hungrig gevärspipa. Självklart var ingenting så enkelt. Efter två år på slagfältet träffade en kula honom så pass dåligt att han inte kunde resa sig upp igen. Oavsett vilka delar av sig själv han förväntade sig att begrava när

han packade sina väskor hemma i byn kan kroppen inte ha varit en av dem. Jag önskar att det åtminstone hade fått gå snabbt, men det gjorde det inte. Han visnade inifrån ut som den döende almen utanför det provisoriska fältsjukhuset.

– Han som ska vara bredvid mig är död, sa hans vän till befälet dagen efter att det blivit ett faktum.

– Och?

Det var visst inget mer med det. Någon annan tog hans plats i skyttegravan för att man skulle kunna fortsätta som planerat.

Sedan tog kriget slut, träden började våga sig in mot frontlinjerna igen, gräset växte över de nya gravarna. Nästa krig började. Tysklönnarnas löv i skogen började få svarta prickar. På andra sidan en gräns som inte fanns när jag levde hoppade en man från en klippa ner i de uppjagade vågorna medan ett envist olivträd tittade på. Senare skulle man kalla det där trädet poetiskt, där det stod emot vinden, saltet, döden.

Det var det inte. Inget var poetiskt, egentligen.

III

Du skriver din doktorsavhandling på ditt andraspråk för att det är vad man måste göra om man vill bli akademiker. Din farbror blev separatist. Olika sätt att hantera samma smärta på. Ni pratar inte om den, inte om brännandet, inte om tomheten. Orden skär in i huden så fort någon av er försöker greppa dem.

Ditt femtiotal är en studenttid som känns som en tystnad oavsett hur högt grannarna festar. Ditt sextiotal är rinnande skrivstil på krittavlan i föreläsningssalen som några studenter har sagt är oläslig, men du svarar bara att när du var ung fick man stå ut med värre än så. Du är radioaktivt sönderfall.

– Kanske, säger din handledare när ni sitter på hans halvmörka kontor för att diskutera hur det går med forskningen, kanske går det inte att ta sönder något på ett säkert sätt.

Du tänker på krossat glas. På ord som blir månader som blir år.

– Och?

– Jag tycker inte att det där är ett så trevligt sätt att uttrycka sig på.

Skam är ett vasst ord, men det kan han inte veta. Skär in i allting man ber med – fingrarna, knäna, själen.

– Ber om ursäkt.

Handledaren verkar glömma att det någonsin hänt, börjar skriva en lista på böcker du borde köpa. Du kommer hem med två kassar tunga som dåligt samvete från fackavdelningen på stans största bokhandel. Färgerna är vuxet dunkla: svarta, gråa, en mörkt grön. Du ställer dem i alfabetisk ordning på bokhyllan för att det är så man ska göra när man är akademiker, även om du tänker att inte ens dina tvivel kommer lägga märke till dem. Jag hade antagit att du har rätt, men när din familj kommer på middag över gatan som var översvämmad två veckor tidigare är de imponerade.

– Vad ska du använda dem till? frågar din kusin över ett halvt glas rödvin.

– Avhandlingen. Min handledare säger att jag borde läsa dem.

– Tror du att de kommer vara till nytta?

– Det hoppas jag.

Din farbror rynkar pannan. I kökslampans kliniska ljus ser han plötsligt sliten ut, som en klippa som vågorna slagit tills den blivit formlös. Du vet att han har vassa kanter. Ändå kan du inte hitta

dem fastän lampan lyser så starkt att det gråsprängda håret nästan ser vitt ut.

– Vågade du bara inte säga emot? frågar han.

Du famlar efter något du kan fästa ögonen på för att undvika hans blick.

– Ni vågar ingenting nuförtiden, säger han med en suck.

Egentligen hade du velat påpeka att han inte heller gör det, men kanske har några vågor slipat ner dig också, för du säger inte emot det heller.

IV

Det brinner i skogarna. Jag hade ingen aning om att det var möjligt, men när sommaren stormar in börjar det knastra i grenarna långt ovanför det som en gång var mig. En gravplats ovanpå en annan. Genom dånet kan man höra fåglarnas oroliga skrik om man lyssnar riktigt noga. Det är det ingen som har tid med. Husen jag byggde för flera storhetstider sedan står kvar, i alla fall. Än så länge gör de det.

Jag undrar om gatorna känns likadana att gå på, om stenarna är varmare, kanterna nedslipade. En gång i tiden brukade du komma körande på en av de små vägarna mellan bergen sådär en gång i månaden för att hälsa på din familj, lyssnandes på lokalradion i bilen hela vägen dit för att höra någon annan med din dialekt. Du har inte satt på den stationen på många år nu, tänker att det inte förändrar något. Utanför din lägenhet, som varken du eller jag kan förmå oss att kalla hemma fastän du bott där i större delen av ditt liv nu, har de huggit ner asken som planterades när du flyttade in.

– Den klarade sig inte längre, sa mannen med

motorsågen när du frågade. De dör så fort nuförtiden.

En bekant till dig har sagt att hans systerdotter, som pluggar till landskapsarkitekt, knappt lär sig att identifiera askar, eftersom lärarna säger att det inte är någon idé att plantera dem längre. Almarna likaså. Jag önskar att jag kunnat förklara för dig när eller hur det hände, men jag vet inte längre. Inte heller när din gata började översvämmas eller skogarna sättas i brand varje sommar.

När du får ett telefonsamtal om att din farbror är död letar du efter svar längs med vägen mot begravningsen. Hittar bara uppgivet, torrt gräs. Du vill fråga det varför det har gett upp, varför du har det. Fråga hur allting plötsligt blivit så öde. Istället råkar du sätta på bilradion som sprakar igång fastän du inte minns när du använde den sist. Ett program på lokalradion – de pratar om fågeldirektivet, men du vill veta på vilket språk du borde hälsa på dina barnbarn – som du hade glömt existerade. Kan inte minnas när du sist närmade dig orden som du tänker på som deras, men som är dina oavsett om det gör ont eller inte.

Långt borta, strax över horisonten, kan du se brandröken. Vevar ner fönstret för att se om du kan känna lukten av den. Precis när du konstaterar

rat att du kan det flyger något in genom fönstret innan det kraschar in i din framruta. En näktergal med aska i de bruna fjädrarna, darrningar genom vartenda litet ben i kroppen. Ger inte ett ljud ifrån sig när du stannar bilen för att plocka upp den. Ögonen är så kolsvarta, så blanka.

När du var yngre hade du som ett skydd försökt fråga dig själv varför den inte sjunger, men vid det här laget borde du ha insett att slutet inte är något annat än en allt längre tystnad. Du kan antagligen inte göra något bättre. Inte blåsa nytt liv i något av allt som krackelerar framför dina ögon. Ändå stänger du inte av radion riktigt än, bryter inte nacken av näktergalen. Du håller den mot din bröstkorg medan du upprepar de enda stavelser du kan som är lika mjuka som de ännu varma fjädrarna under dina fingertoppar – en liten, liten fågel.

JURYNS MOTIVERING: Utifrån ett oväntat perspektiv, som brukar tillhöra evigheten och tystnaden, berättas en storslagen historia om språk, identitet och splittring i en text som spänner över sekler. Genom dystopiska bränder och krigets obönhörliga våld lyser en mänsklighet som vägrar att ge upp.

I R E N R A H M A N

—

Älskade stålar

S M O G E N H Ä N G D E T Ä T T över Dhakas gator. Det var vindstill. Decembermorgonen lystes upp av en röd solskiva vars strålar misslyckades med att förinta den krispiga kylan. Luften vibrerade av ljudet från skrånande biltutor och klingandet från hammare som stötte mot metall när hus byggdes, högre och högre för varje år som gick. Det fanns ingen plats att bygga på bredden. Husen stod så tätt packade att det fick gatorna att kännas som labyrinter. De höga väggarna på båda sidor om den smala gångvägen var draperade med affischer föreställande politiker som stirrade ner på Aysha när hon med bestämda steg och med blicken i marken skyndade fram över de knaggliga gatorna.

Aysha var femton år gammal. Hon var också hembiträde åt en familj som bodde på femtonde

våningen i ett arton våningar högt lägenhetskomplex, där man ansågs ha tur om man fann att hissen fungerade. Idag var inte hennes turdag. Klockan var strax över sex när hon kom fram till lägenheten som tillhörde familjen hon arbetade åt: en dam i sena medelåldern, hennes ännu äldre make och deras enda son som sällan (nåväl, aldrig) var hemma. Maken talade sällan till Aysha och låtsades för det mesta inte om henne. Damen var å andra sidan mycket pratglad och delade gärna med sig av berättelser från sin ungdom och allt vad det skvallrades om i kvarteret.

Till Ayshas lättnad var damen inte speciellt krävande och arbetsuppgifterna enkla. Nu på morgonen ordnade hon frukost till familjen. Bakade tunnbröd. Stekte ägg. Fräste grönsaker i stekpannan, över lågorna i gasspisen. I utbyte mot sina tjänster fick hon mat för dagen och i slutet av varje månad ett tillskott. Välbehövda pengar som aldrig räckte länge nog.

När Aysha dukat av frukosten och satt igång med att skura golven i den lilla lägenheten började tankarna vandra iväg hemåt. Hon tänkte på sin sjuka mor vars mediciner familjen knappt hade råd med men mer än gärna gjorde allt för att komma över.

Hon tänkte på sin bror som sålde Chai i ett stånd

vid gatan några kvarter från där hon nu befann sig. Undrade hur många koppar han skulle lyckas sälja idag, hur mycket pengar han skulle lyckas skrapa ihop om varje kopp kostade 5 taka ... Men Aysha var inte speciellt bra på matematik och gav snart upp sina uträkningar. Hon hade trots allt bara fått gå i skolan fram till sjätte klass, så ingen kunde klandra henne.

När golven var skurade och skinande rena satte Aysha på fläktarna i taket så att de skulle torka snabbare. Och medan golven torkade såg hon till att tvätta värdfamiljens kläder med hjälp av en hård tvål och vatten som stänkte från baljan ner på det blå badrumsgolvet. Solen stod nu mitt på himlen och världen utanför lägenhetens fyra väggar hade börjat värmas upp.

Aysha samlade ihop de blöta kläderna och var just på väg att bege sig till taket för att hänga dem på tork, när hon kom att tänka på ... Hon drog sjalen tätare om sig när en kall kåre smög upp längs hennes ryggrad. Taket var inte längre tillgängligt på samma sätt som det en gång brukade vara ...

*

Ingen som bodde i lägenhetskompexet visste vad som egentligen hänt på taket den natten. Det alla faktiskt visste var att en ung kvinnas kropp hade forslats bort från gatan dagen därpå och lämnat efter sig en pöl med blod, som i sin tur lämnat efter sig en permanent fläck som inget blekmedel lyckades få bort. Och varje gång en boende i någon av lägenheterna passerade fläcken uppstod en ny teori om vad som kunde ha hänt den natten.

Det fanns de som menade att kvinnan av missstag hade fallit från taket när hon skulle ta ner tvätt. Men den teorin stötte snabbt på problem eftersom man: 1) inte hittat någon tvätt varken på taket eller på gatan nedanför och 2) hade försett det plana taket med meterhöga väggar för att förhindra fall från arton våningars höjd. Det som egentligen hade hänt, och det här påstod de som motbevisat den första teorin, var att kvinnan blivit nerknuffad från taket av en okänd gärningsman som nu var på fri fot i staden. En tredje, och mycket liten grupp, hävdade att kvinnan själv-mant hoppat ner från taket. Av vilken anledning hon skulle ha gjort det var de däremot oense om.

På det här sättet spred sig teorierna som en löpeld genom hela lägenhetskompexet och för att förhindra att någon annan fick för sig att iscensätta

en liknande tragedi såg husets föreståndare till att låsa och bomma igen den enda dörren som ledde upp till taket.

Men det fanns en person som visste mer än alla andra vad sanningen i tragedin bestod av. Mishti hade varken hängt tvätt eller fallit från taket av misstag. Faktum var att hon aldrig i sitt tjugofyra år långa liv behövt hänga tvätt eller befinna sig i de kvarter där artonvåningshuset stod. Hon växte upp i en välbärgad handelsfamilj som hade sitt säte i den livliga hamnstaden Chittagong. Allt hushållsarbete hade skötts av två hushållerskor och en baburchi som lagade den godaste fisken i stan. Mishti spenderade sina första år hemmavid, där privata lärare undervisade henne i det engelska språket och arabiska. När hon var gammal nog började hon studera i en flickskola där hon tidigt utmärkte sig för sina enastående studieprestationer. Dhaka fick hon uppleva först när hon till föräldrarnas stora glädje började på universitetet; det mest prestigefulla i landet.

Mishti hade alltid utmärkt sig som en lysande elev på alla plan. Hon hade ett iskallt fokus på sina mål och ett sinne för affärer som tveklöst gick i arv i släkten. Efter universitetstiden hade hon, genom kontakter och en och annan muta som det aldrig talades högt om, lyckats få sig en prestigefull

praktikplats som sekreterare hos en högt uppsatt bankdirektör. Men det här skulle komma att bli ett ödesdigert drag för Mishti. Bankdirektören, denna man med rundlagd mage och gles hårväxt, var gift i dubbel bemärkelse. Han hade en fru och tre barn i Mishtis ålder, men han var också gift på det sätt som dödar en om man förtär det. Och Mishti hade ingen erfarenhet av män. Hon var godtrogen till en början, men insåg snart att det som pågick mellan henne och bankdirektören inte var rätt. Han var slug och såg till att hon teg om de övergrepp han utsatte henne för.

Och så en dag fann Mishti att hon bar på bankdirektörens fjärde avkomma. Det var då hon bestämde sig för att hoppa.

*

Bankdirektören var inte ond utan känslomässigt avtrubbad och enligt honom fanns det en skillnad. Han hade fler älskarinnor än fingrar på sina båda händer. (Notera att han saknade ett lillfinger.) Och för att rätta Mishtis farhågor hade han redan fler avkommor än fyra. Hur många de var exakt hade han ingen koll på; det var inte längre någon som höll räkningen.

Nu satt han där vid middagsbordet hemma hos en affärspartner, medan efterrätten bars in av två hushållerskor, och gladde sig åt att affären hade gått i hamn. Pengarna, cashen, stålarna, ja, de skulle snart köras hem i mängder. Hans älskade stålar! Bankdirektören kunde inte få nog. Bara tanken på sedlarna fick tankarna att snurra av välbehag. Inte för att stora summor var någonting nytt, men för att han sedan länge blivit bedövad för allt annat ... Ja, vad var egentligen meningen med livet när man hade allt?

*

Chauffören vek ihop dagstidningen och lade den ifrån sig efter att ha läst en artikel om en tragedi som utspelat sig på ett tak. Inte anade han att det var hans egen klient som låg bakom misären. I väntan på att få köra bankdirektören hem hade chauffören rökt en cigarett på garageplan. Sedan hade han grämt sig över att ha rökt cigaretten eftersom han lovat sig själv att sluta. Det var en ovana han inte hade råd med om han skulle köpa sig en egen bil någon dag. Broder Karim hade ringt för att prata om arvet efter deras bortgångne far. Frugan hade ringt för att tjata om en ny lägenhet.

Han hade inte råd, han ville inte svara. Det var jobbigt att ta itu med det svåra. Det fanns pengar i bilar och nöje i körning. Det var vad han ville göra.

Dhakas gator präglades av bilköer som aldrig tog slut. Det fanns inga körfält, inga trafikskyltar eller rondeller. Bara U-svängar och hål i asfalten. De enstaka trafikljusen som fanns i staden hade aldrig fungerat. Avsaknaden av streckade övergångsställen tvingade människorna att improvisera när de skulle korsa vägen. Bussarna såg ut som vålnader av fordon: de var målade i glada färger men alltid buckliga och saknade ibland dörrar och glas i fönstren. Rickshaws och trehjuliga, grönmålade taxis trängdes med lastbilar och personbilar. Biltutan var din bästa vän på vägen, den som varnade andra för din framfart. Att köra på Dhakas vägar var som att köra genom den smala delen av ett timglas. Att komma fram snabbt var en bedrift som gav ett adrenalinpåslag som kändes som den största vinsten. Det var bara de skickligaste förarna som lyckades. Och den här chauffören tänkte bli skickligast.

Så väcktes chauffören ur tankarna när klienten knackade på vindrutan och det plötsliga ljudet fick honom att rycka till. Bakom bankdirektören stod portvakterna bärandes på stora svarta väskor i lä-

der och med förgyllda kanter. Han ombads lämna bilen öppen när han gick upp för att äta hos värden som bankdirektören hade varit gäst hos. Sådan var seden; kockar, kokerskor, hushållerskor och chaufförer räknades till tjänstefolket och åt sist.

Han tog hissen upp till tolfte våningen. Dörren var öppen och maten serverad, men han fick sitta ensam och äta vid bordet. Hushållerskorna och kocken satt i en ring på det grå kakelgolvet i köket och åt ur metallfat medan de skvallrade sinsemellan. Chauffören lade upp ris på sin egen tallrik i porslin. Sedan fisk. Sedan stekt spenat och linssoppa. Han tog lite av fisken och blandade med riset, kramade det med fingrarna till en boll som han sedan sköt in i munnen med tummen. Och så tänkte han på hålen i fickorna medan han tuggade. Och hålet i hjärtat medan han svalde.

Chauffören hade inte gift sig med sin fru av kärlek. Han hade gjort det på uppmaning av sin då dödssjuka far, som hade velat se sin yngste sons bröllop innan han dog. Och om han nu inte vore gift så vore det inga problem att köra runt klienter med bil hela dagarna. Eller att bo kvar i den lilla lägenheten han hade hyrt i evigheter. Men vad gör man inte för att tillfredsställa andra?

Nu satt han fastklämd mellan andras viljor och

sin egen och kunde inte göra någonting åt saken. Så han skyllde allt på pengar. Eller snarare på avsaknaden av pengar. För med dem skulle han kunna köpa sig en egen bil och slippa betala hyran för den han nu körde runt med. Han skulle kunna köpa en lägenhet med två rum istället för ett, så att han för en gångs skull kunde få lite andrum från frugan när han väl var hemma. Och så att hon slutade fylla hans badrum med alla hennes prylar: kastruller, speglar och trasiga vaser, som inte fick plats i det enda sovrummet.

Men arvet från fadern var en droppe i havet som inte skulle räcka till mer än möjligtvis en begagnad rickshaw. Och hålen i fickan var någonting han helst inte tänkte på.

*

Smogen sänkte sig sakta över Dhakas gator. Det var vindstilla. Decemberkvällen lystes upp av en röd solskiva vars falnande strålar gav vika för den krispiga kylan. Luften vibrerade av ljudet från skrånande biltutor och rösterna från människor som var på väg hem från sina arbeten. Fruktstånden hade monterats ner och tejen som höll uppe affischerna föreställande politiker hade lossnat i kanterna.

En femtonårig flicka var på väg hem från sitt arbete i ett arton våningar högt lägenhetskomplex. En chaufför körde sin klient i en bil han inte ägde. En bankdirektör satt i baksätet med svarta väskor fulla av stålar.

På bankdirektörens uppmaning gasade chauffören på bäst han kunde. Han sicksackade mellan andra fordon och bilen for fram i en avundsvärd hastighet. Adrenalinpåslaget och euforin efter att ha passerat en ovanligt tät klunga med bussar gjorde att chauffören inte lade märke till att flickan var på väg över gatan. Hon hade inte sett bilen komma när hon tog sina första steg ut. Nu när den plötsligt kom tjutande mot henne stelnade hon till där hon stod mitt på vägen. Chauffören, som fått syn på henne först nu när bilen var ytterst nära, ställde sig på bromsen så snabbt han förmådde. Stötfångaren snuddade precis vid Ayshas knän när bilen tvärstannade framför henne. På bråkdelen av en sekund lyckades Aysha få fattningen tillbaka och sprang bort till vägrenen med andan i halsen och livet i behåll.

Men alla hade inte hängt med i händelseförloppet. En buss som hade lösgjort sig från den stora klungan som chauffören tillryggalagt kom nu färandes mot den stillastående bilen. Innan någon

av chaufförerna i de två fordonen hade hunnit reagera var kollisionen ett faktum.

Det var en helt vanlig dag på Dhakas gator. En rammad bakdel, ännu en buckla på en redan bucklig buss och en bankdirektör mindre i världen. Och så ett regn av pengar från svarta väskor som gjorde den här dagen olik alla andra. För från himlen föll nu stålarna över det unga hembiträdet och chauffören. Stålar som skulle räcka till både mediciner, en bil och flera nya lägenheter. Stålar som skulle räcka flera livstider och ändå bli över. Älskade stålar.

*

JURYNS MOTIVERING: En klassisk novell som följer ett antal människoöden genom ett myllrande, måleriskt skildrat Dhaka. Samtliga har en relation till ett centralt tema i allas våra liv: pengar. Med en genomtänkt cirkelkomposition drivs berättelsen skickligt mot sin ironiska upplösning.

ALMA SALGADO

KJELLGREN

—

Busshållplats

EN MORGON SATT en bror och tålmodigt

Väntade in bussen

07.53

Han tänkte på sin syster

Hur de tillsammans brukar möta varandras ögon i
badrumsspegeln

Lödder mot leende

Hur hon alltid lyckas övertala honom att bära
läppstift till sin arbetsdag

Hon tycker att han är ett konstverk gjord för att
målas fin

Han undrar om någon kollega kommer märka att
fällan på hans gråa tröja är röd

Hur det fortfarande finns smulor kring munnen
från frukostens knäckebröd

Pappa som spillde kaffe över deras frukostbord
Deras klumpigaste familjemedlem
Hans fingrar har redan lyckats stelna
Han längtar redan hem

Bredvid honom stod en man
Han drömde om att snart se solen sitta på vassen
Att se varje litet strå få röra sig i en vind
En pust av landets dvala
Långt från den grådaskiga busshållplats där han
dagligen måste vara
Han drömmer om semester bortom den knipande
vinterjackan
Det trasiga blixtlåset
Släckte han ens kökslampan?
En räkning till som rusar i väg
Ett steg längre från en resa
En suck i besvär

En flicka hörde det ljud en man lämnar medan
han svor
Hon gick hemifrån ensam
Hon bar lilaglittriga gummiskor
Hon gick tidigare till hållplatsen än sin mor
Mamma kom dit springandes
Som alltid var hon sen

Dåligt samvete att dottern gick själv över vägen
 precis som igår
 Borsta bort luggen i dotterns hår
 Tog ena handen om axeln
 Hon skulle vara nära intill hennes famn
 Kalla henne för dotterns smeknamn

Ett avlägset ljud av grus som slog sten
 Fyra däck som rullar in
 De bildar kö
 Medan de stiger på och en axel snuddar vid en
 annan
 »Ursäkta«
 »Ingen fara«
 Bildades deras första talan
 Tillsammans delar varje dag minuter som dör
 Under en ängslig väntan på
 Vardag
 Som körs av deras busschaufför
 Mamma pustar med dottern i sin ena hand
 En storebror tar sitsen bredvid en man
 Trots att de nu inte vet någonting om varann
 Vet de resans vanliga drill
 Och att de alla har varsin trädgård
 De vill ska överleva en vinter till.

JURYNS MOTIVERING: En busshållplats om morgonen – ett grådaskigt ställe som många besöker, men få besjunger. Här blir den föremål för en poesi som med stor ömsinhet låter de väntande, trötta människorna tala, längta och undra i en dikt som är både trasig och hel, enkel och komplex.